

2. Золочевська М. В. Методичні аспекти підготовки майбутніх учителів інформатики до використання дослідницьких методів. *Дослідницькі методи у підготовці майбутніх учителів: збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції*. Артемівськ, 2010. С. 122–125.

УДК 37.013:316.77

Хникін О. В.

аспірант кафедри педагогіки,
професійної освіти та
управління освітніми закладами
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

Каплінський В. В.

доктор педагогічних наук,
професор кафедра педагогіки,
професійної освіти та
управління освітніми закладами
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

ДЖЕРЕЛА НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКІВ

Зовнішні впливи переходять у внутрішній план особистості вихованця лише при умові задіяння його мотиваційно-ціннісної сфери, тобто сфери почуттів, ціннісних орієнтацій, поглядів, переконань.

Якщо при вивченні точних наук (математики, фізики), шлях до свідомості може бути прямим і коротким (знання → свідомість), то при вивченні гуманітарних, а також в позашкільній виховній роботі, він має бути дещо довшим і проходити через сферу емоцій та почуттів. Спочатку вони дають сигнал про життєву важливість чи практичну необхідність інформації. Лише після цього відбувається

їх прийняття і перехід у внутрішній план особистості. Перед тим, як стати інструментом і зафіксуватись в інструментальній сфері, виховний зміст має стати *цінністю*, пройшовши через мотиваційно-ціннісну сферу особистості, тобто через ту сферу, яка, власне кажучи, цей зміст і наповнює змістом, надаючи йому життєвої і суб'єктивної значущості [1, с. 100-101].

Цінними в цьому плані засобами впливу на мотиваційно-ціннісну сферу особистості школярів, зокрема підліткового віку є джерела народної педагогіки. Народний-найбільш авторитетне звання учителя. Але неможливо сформувати особистість педагога, посправжньому народного, який би продукував багатий народний потенціал і ресурс у виховній роботі, не спираючись на педагогічні погляди н а р о д у, народну педагогічну спадщину. Використання досвіду народної педагогіки у формуванні особистості не тільки посилює народний характер педагогічної освіти, але й збільшує силу виховного впливу на особистість.

Особливе значення духовний досвід, відображений у фольклорі, набирає в процесі формування моральної культури та патріотичних почуттів підлітків, оскільки, по-перше, народні афоризми, прислів'я, приказки, з одного боку, служать прикладами короткого і лаконічного викладу думок, що є одним із головних критеріїв культури спілкування як складової моральної культури особистості, з другої, несуть в собі важливу повчальні і життєво значущі знання, вчать говорити мудро.

По-друге, де використовуються народні приказки, легенди, казки, пісні, скоромовки, забавлянки, там виникає неабиякий інтерес, співпереживання, емоційна чуйність, формуються почуття, а отже розвиваються інтелектуальна, емоційна, волюва сфери особистості.

По-третє, народна педагогіка створила такий могутній засіб впливу на особистість, як народний гумор, тому вона є величезним джерелом для оволодіння однією із важливих якостей особистості – використання у спілкуванні розумного і доречного гумору.

По-четверте, вдалою базою для формування національних почуттів, навичок продуктивного спілкування, експресивно-мовних умінь слугують народні скоромовки, крилаті вислови, прислів'я і приказки. Так, школярі люблять виконувати завдання, яке їм

пропонується на конкурсі веселих і кмітливих та на інших конкурсах з позакласної роботи. Завдання беремо з конкурсу педагогічної майстерності для студентів і адаптуємо до шкільного віку. Для прикладу наведемо фрагмент із дитячого українського фольклору:

Качка дика без'язика загубила черевика.

Васичинські голопути посідали коло купи,

Наїлися лободи, дрибуль-дрибуль до води.

Фольклорний уривок необхідно прочитати: 1. Виразно в максимально швидкому темпі. 2. З почуттям любові. 3. Урочисто! 4. Трагічно. 5. Роздратовано [2, с. 357]. Таке завдання дає можливість продемонструвати майстерність усного мовлення та театральні здібності в процесі відтворення поетичних текстів з українського національного фольклору (скоромовки, лічилки, забавлянки, дражнилки, жартівливі пісні, цікаві та веселі за змістом). В межах конкурсу виконуються п'ять завдань. Перше вимагає виразно прочитати текст в максимально швидкому темпі, що дає можливість оцінити дикцію. Наступні завдання спрямовані на перевірку інтонаційної виразності та театральних здібностей, тому текст читається із чотирма заданими підтекстами, які вимагають створення відповідного театрального образу, адекватного вказаній інтонації. Критерії оцінювання: 1) звукова чіткість; 2) адекватна передача вказаних підтекстів 3) почуття, образ, міміка, пантоміміка.

Експериментальні дані дослідження впливу джерел народної педагогіки на мотиваційно-ціннісну сферу особистості підлітків засвідчують, що використання народної педагогіки не тільки активізує процес розвитку емоційної сфери і патріотичних почуттів підлітків, але і стимулює самостійний пошук ними джерел народної мудрості.

Список літератури

1. Каплінський В. В. Післядія як показник ефективності навчально-виховного процесу. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2009. Вип. 28. С. 99 – 108.

2. Каплінський В. В. Система професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах: дис. ... докт. пед. наук. Вінниця, 2019. 481с.